

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 17. septembra 1937.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Koledar dveletke po uradnih obvestilih

(Dalje)

21. 8. 1936: »Jutro« in »Slovenec« se pripravata o tem, ali se bodo vršile občinske volitve v vseh občinah, tudi v tistih, kjer so se vršile dodatne volitve, ali ne. »Slovenec« je mnenja, da »Jutro« za svoje mišljenje nima dovolj avtoritativnih razlogov. »Jutro« pa odgovarja, da opira svoje mišljenje na avtorja komentarja zakona o občinah, podpisana dr. Majcna. — Izve se, da z vstopom skupine dr. Topaloviča v združeno opozicijo ne bo nič, ker zastopa dr. Topalovič s prijatelji v čisto političnem oziru smernice, ki se prav nič ne razlikujejo od programa JNS, namreč unitarizem in jugoslovenstvo.

22. 8. 1936: V prepisu z »Obzorom« ugotavlja »Jutro«, da je ime »Slovenski Narod« napisano na čelu znanega ljubljanskega naprednega dnevnika že 69 let in se ta dnevnik sme pohvaliti, da ni bil nikdar glasilo nobenega separatizma. Vsa javnost odobrava to ugotovitev, ker je »Slovenski Narod« izhajal 52 let pod avstro-ogrsko monarhijo.

23. 8. 1936: Vsi listi poročajo o službeni izjavi dr. Stojadinoviča, da je Jugoslavija glede na dogodke v Španiji najstrožje nevtralna, vendar brez predsodka za vodilo, da sme zakonita vlada v primeru potrebe na zahtevo dobiti od vlade druge države pomoč. — Pri občinskih volitvah v štirih občinah zmaga lista JRZ. — Na Bledu zborujejo industrialci v hotelu »Toplice« in sklenejo, da se morajo minimalne mezde delavcev v državi urediti enotno. To se bo tudi zgodilo.

26. 8. 1936: Izide važen komunike, da je imel ta dan izvršilni odbor JNS sejo. Navedena stranka ne postavi za občinske volitve v Križevcih pri Ljutomeru nobenega seznama kandidatov.

30. 8. 1936: V najlepšem vremenu se vrši na Jesenicah proslavitev 40 letnice Krekovega prosvetnega društva. Na častnem odru pred postajo motrijo odlični gostje pestri sprevod; tu sta oba ministra iz Slovenije, ob njih predstavnik Kranjske industrijske družbe Noot in dir. Dostal, katerih navzočnost dokazuje sprijaznitev jeseniške industrije, ki je bila steber prejšnjih »nacionalnih« režimov, z obstoječim stanjem, »predsednik občine« Žabkar, odposlanci gasilcev, med njimi »sreski« tajnik JNS Humer in drugi. V sprevodu je lepo število slovenskih zastav; odposlanstva raznih društev, zlasti ženskih, kličejo živahno obema ministroma svoje pozdrave, le odposlanstvo JSZ koraka mimo odra molče. Zaradi predčasnega odhoda častnih gostov se pridruži množica gledalcev ostalemu delu sprevoda v eno samo strujo, sredi katere drči počasi tudi avtomobil z nadškofom dr. Jegličem. Po maši na prostem nagovorijo goste in ostalo ljudstvo za prireditelje domačin Arnež, za delavstvo in drugačno občinstvo pa Ljubljancina dr. Basaj, podpredsednik Zadržne gospodarske banke, in Ilija, urednik »Slovenca«. Ta dnevnik posveti proslavitvi več stolpcev, objavi pozdrave številnih sodelavcev društva, med njimi tudi razgovor urednika s predsednikom občine Žabkarjem, ki je predsedoval Jesenicam od leta 1931. do leta 1936., najprej kot imenovani, potem pa kot izvoljeni predsednik s seznama JNS. — V Šabcu govori dr. Stojadinovič na širši konferenci JRZ in zagotavlja, da bo vlada posvetila vso svojo skrb doslej zapostavljenim srbskim predelom države. Na Ubu napoveduje minister Gjura Janković v podobnem smislu namene vlade in JRZ in poudarja posebno, da je preteklo devet let, preden se je našel po smrti Nikole Pašića, tega velikega voditelja jugoslovenskega naroda, vreden naslednik v osebi dr. Stojadinoviča. Takoj po občinskih volitvah bosta vlada in JRZ naredili sporazum s Hrvati. — V Nišu govori Davidović in zahteva povrnitev svobode, v Skoplju pa govori dr. Topalovič in napada dr. Mačka kot fašista.

Masaryk — mislec in bojevnik

Umrli je ustanovitelj in prvi predsednik češko-slovaške republike — dr. Tomáš G. Masaryk.

Puhloglavci in nasilniki prezirajo in v nič devajo male narode. In vendar jim pripada v zgodovini človeškega napredka precejšnja, včasih naravnost odločilna vloga.

Med takšne male narode, ki so bili pomembni za bodočnost človeštva, so tudi Čehi. Trikrat so posegli odločilno v razvoj zgodovine. Prvikrat so v XV. stoletju po Husu dali pobudo za poglobitev verskega čustva; v XVII. stoletju je postal Komenský preosnovalec vzgojeslovja; v XX. stoletju pa je Masaryk v veliki vojni dvignil vprašanje malih narodov in njih politične svobode v svetovno višino.

Kot znanstvenik, modroslovec in družboslovec, je preučeval preteklost in sedanost svojega rodu, Čehov in Slovkov, da najde pravilno pot za bodočnost. In našel jo je v češki reformaciji, v Palackem, velikem zgodovinarju in politiku, ki je vse življenje naslonil na človekoljubje ali humaniteto z verskim ozadjem, ter v Havličku, neustrašenem in doslednem demokratu. Masarykovo delo je bilo zakoreninjeno v globoki resnosti, ki ni prenašala nesvobodnosti in laži. Od tod je izvirala njegov boj v verstvu, znanstvu in politiki proti sleparstvu in nasilnosti, proti kričavemu domoljubju in sanjarskemu vseslovanstvu, oziroma vserusovstvu.

Mučila ga je usoda malega naroda, ki ga je zgodovina postavila med dva velikana: Nemčijo in Rusijo. Zato je od početka, kakor Palacký, skušal najti rešitev v demokratično urejeni Avstriji na osnovi narodne enakopravnosti. Moral je pa spoznati, da so bile npravne osnove Avstrije gnile in da ji ni bilo pomoči. Medtem ko je Palacký pozneje preroško nakazal možnost z znanim izrekom, da so bili Čehi pred Avstrijo in bodo po njej, je bilo Masaryku dano, da je to misel tudi praktično uresničil v svetovni vojni z občudovanja vrednim pogumom in naporom ob podpori najboljših sinov in hčera svojega rodu.

Čeprav je imel pred svetovno vojno malo političnih somišljenikov, je vendar postal voditelj narodnega odpora po svoji umski in npravni usposobljenosti. Zopet se je pokazalo, kaj pomeni kakovost nad kolikostjo.

Bil je človekoljub in kot tak je odklanjal nasilje. Mnogo je razmišljal o revoluciji ter priporočal Havličkovo misel o revoluciji v glavah in srcih. Toda ob napadu je v nasprotju s Tolstega

trpnostjo zagovarjal dejavnost; zato je v obrambo svoje domovine, ko je bila na kocki njena usoda, segel po orožju, da pridobi njeno svobodo. Pri tem je značilna okolnost, ki jo je kot predsednik republike navedel v prvi poslanici češko-slovaškemu parlamentu, da ves čas odpora niso sam in njegovi sodelavci proti nasprotnikom uporabljali nobene tako imenovane diplomatske zvižavnosti.

Glede slovanstva sploh je na primer v predavanju, ki ga je imel 1916. leta na pariški Sorboni, da pridobi Francoze za svojo politiko, priznaval jezikovno-duhovno sorodnost, a tudi zgodovinsko različnost, ki ima za posledico posebne kulturne potrebe in naloge posameznih slovanskih narodov. Zato je zagovarjal nasproti političnemu vserusovstvu, vseslovanskemu centralizmu zvezo (federacijo) slovanskih narodov, ker edino ta ustreza narodni in kulturni različnosti Slovanov. Po njegovem bi bilo mogoče prebiti s petimi skupinami kot predstavniki slovanstva: Rusi, Poljaki, Čeho-Slovaki, Srbi in Bolgari. Dostavil pa je, da si Slovani sami niso složni glede števila ter je priznaval Slovence in Lužičane kot posebna slovanska naroda.

Masaryk je bil v dnu svojega bistva n r a v n a o s e b n o s t, ki ni zatajeval svojega prepričanja, ampak ga je branil odločno in dosledno. Spadal je, kakor ga je označil francoski zgodovinar in prijatelj Čehov, profesor Denis, k plemenitemu rodu krivovercev, ki ravno pomenijo napredek. Obenem je bil izredno kritičen duh, ki je vedno vzbujal samostojno mišljenje proti vsakemu dogmatizmu. Imel je posebno privlačno silo na mladino, ki pa po Beneševi trditvi ni bila vedno dovolj pripravljena na njegov nauk odkritosti in strpnosti, ampak vzgojena v slepi veri; zato ga toliko učencev ni prav umevalo ali se mu upiralo z njegovim lastnim načinom vzgoje, ko je neprenehoma poudarjal osebnost in vrednost vsakega posameznika.

Masaryk je bil po mišljenju in delu demokrat. Njegova znanost je bila življenjska, njegovo življenje je bilo ljudsko. Po značaju: preprostosti, odločnosti, poštenosti in modrosti je bil podoben ameriškemu Washingtonu. Njegovo ime ostane večno ne le v zgodovini Čehov in Slovkov, ampak tudi pri vsem demokratičnem svetu, ki je izgubil z njim neutajljivo pričo, da je demokracija mogoča povsod tam, kjer žive v resnici demokratični ljudje. Slava velikemu možu!

Lr.

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezenju brezplačen!

31. 8. 1936: »Poned. Slovenec« objavljaja izide občinskih volitev v 11 občinah pod naslovom »Slovenska fronta v JRZ«.

1. 9. 1936: Ministru dr. Kreku čestitajo k obletnici ministirovanja.

3. 9. 1936: Člen 119 ustave stopi iz veljave, sodniki postanejo stalni, vendar veljajo zanje še naprej določila uradniškega zakona, po katerih je napredovanje in upokojevanje sodnikov pridržano prostemu preudarku sodne uprave. — Znana revija prinaša s tem v zvezi izčrpen sestavek o ureditvi teh vprašanj in opozarja med drugim, da pridobijo ministri, najsi ta posel ni poklic, pravico do pokojnine že po dveh letih ministirovanja.

4. 9. 1936: »Slovenec« navaja članek »Samouprave« o »potrebem čiščenju« med državnim uradništvom in na javnih mestih z vplivom, kamor so se vtihotapili protidemokratski levicariji, ki »sistematično, dan za dnem, pod vidikom kake socialno-humane zaskrbljenosti brez sramu širijo s tiskano besedo marksistično misel.«

7. 9. 1936: Ban dr. Natlačen se zavzame za tekstilno delavstvo, ki stavka, pozivajoč v odprtem pismu podjetnike, naj ustvarijo pogoje za zaupanje in naj socialni položaj tekstilcev kar najbolj zboljšajo. — Uradni list objavlja banovo naredbo o varovanju javnega reda in miru ob stavkah, ki našteva kazniva dejanja ob stavkanju. — V Logatcu razpravlja minister dr. Krek na velikem

zborovanju JRZ o nemajhnih naporih sedanje vlade na političnem in gospodarsko-socialnem polju.

10. 9. 1936: »Slovenec« ponatiskuje članek v splitski »Državi« o »Hrvatih in dr. Korošču«, kjer pravi med drugim: »Ljudje v Srbiji imajo gotovo dovolj razloga, če državniško modrost g. Korošca primerjajo modrosti velikega Nikole Pašića«, in zagotavlja, da se bosta končno znašla v isti črti dr. Vladko Maček in dr. Anton Korošec.

13. 9. 1936: Tabor JRZ v Novem mestu. Govorita dr. Krek in dr. Kulovec. Za dr. Krekovim geslom »Živio dr. Korošec« naglašata dr. Kulovec, da bivša SLS s prenehanjem in prestopom v JRZ ni odstopila od svojega programa in tudi nikoli ne bo. Slovenska ljudska fronta je tam, kjer je večina slovenskega ljudstva; ta večina je v bivši SLS, torej danes v JRZ. — V Visokem v Bosni pove dr. Behmen zborovalcem JRZ, da »smo s politiko pomirjenja strasti popolnoma uspeli. S svojim poštenim delom in s svobodno javno kritiko smo napovedali vojno korupciji.«

15. 9. 1936: V izgnanstvu v Pragi umre Svetozar Pribičević, znan po svoji trmasti nekdanji politiki državne in narodne enotnosti, ki so jo po letu 1928., ko je od te državne politike dokončno odstopil, prevzeli politični nasprotniki in od njega odpadli pripadniki. — V noči med 15. in 16. 9. izpraznijo orožniške čete, povečane s policijsko stražo, do šestih zjutraj vse tekstilne tovarne v Kranju, da bi se glasom uradnega sporočila zavarovala razsodna in disciplinirana pretežna večina tekstilnega delavstva, pri čemer se delavstvo oboroženi sili ni zoperstavljalo. Zato obstojajo zdaj vsi pogoji za takojšen pričetek pogajanj.

18. 9. 1936: Listi objavljajo skupno izjavo delavskih strokovnih organizacij, s katero si te organizacije umivajo roke nad dogodki v Kranju, pripisujoč jih neodgovornim elementom, katerim je večina organiziranega delavstva baje rajši sledila kot pa vodstvom organizacij.

20. 9. 1936: V 12 občinah izpadejo občinske volitve tako, da zmaga JRZ v devetih, opozicija v treh občinah. V Dobrovi pri Ljubljani govori senator Smodej: »Slovinci moramo biti dr. Korošču hvaležni za njegovo odločitev, da prestopijo Slovenci v jugoslovensko radikalno zvezo.« — Na shodu JRZ v Kruševcu govori za dr. Stojadinovičem tudi dr. Krek, ki opozarja, da je dr. Korošec že leta 1921. kot minister prometa naglašal važnost radikalne stranke. Prestop Slovencev v JRZ torej ni nova reč. (Nadaljevanje prihodnjici)

Opazovalec

Ne rabimo pozivov, ampak boja

»Slovenski narod« smeši večne pozive na boj zdaj za poglobitev železniške proge v Ljubljani, zdaj za dostojno bolnico v Ljubljani, drugič za železniško zvezo z morjem, za cesto na Sušak in Kranj — skratka, zelo smešni se zde »Slovenskemu narodu« ti pozivi na boj, ki nimajo prav nobenega uspeha.

Prav ima »Slovenski narod«, o pa še kako prav, in tile pozivi na boj, ki ni noben boj, ampak le smešno in hkrati ponižujoče beračenje, so res vse drugo, kakor ponosnega, samozavestnega naroda vredni. In ne morejo biti in ne bodo nikoli uspešni, dokler ne bo sledila besedam tudi volja za boj, tista volja, ki gre, če ni drugače, tudi do preloma, tega zadnjega nasledka pravega boja.

Te volje pa manjka v vseh pozivih. Zato tudi ne verjamemo, da bi bila resno mišljena tista beseda o boju.

»Narod« torej smeši te pozive na boj. Namen njegov je jasen. Kajti v svoji brezuspešnosti bi utegnili navsezadnje učiti ljudi misliti. In ljudje bi utegnili spoznati, da je ni rešitve iz nesreče in ne izhoda iz zagate, če ne zgrabijo stvari pri korenini. Kajti jasno gledanje jim daje samo dvoje na izbiro: ali podložniško-vdano moledovanje brez konca in brez uspeha, ali pa svobodno odločanje svobodnega naroda v lastnih stvareh.

Osmešiti je torej treba pozive na boj — da do boja ne pride.

Pa ne bo pomagalo. Kajti spoznanje že prihaja. Spoznanje, ki se ujema z »Narodovim«, kolikor se tiče smešnosti vseh teh pozivov na boj. A tudi spoznanje, da je treba postaviti vse slovensko mišljenje na popolnoma nove podstave.

S tistih podstav pa ne vodi noben mostiček v jugoslovenstvo in unitarizem.

Premajhen apetit, gospoda!

Zagrebski »Svijet« od 2. t. m. prinaša daljši sestavek o Kočevskih (list piše »Kočeveri«!), ki ga krasi naslednji hudobno migajoči repek: »Interesantno je omeniti, da se ves kočevski okraj ima za zelo blizkega Hrvatoma ter ob vsaki priliki manifestirajo velike simpatije za vodnika hrvaškega naroda dr. Vladka Mačka. Obstoji celo tudi njihova želja, da se teritorialno dodela savski banovini, tem bolj, ker je Kočevje v ozkih turističnih zvezah s hrvaškimi mesti, posebno z Zagrebom (!), Karlovcem, Delnicami in Sušakom.« Hudimana je

to res »interesantno«! Samo bi dejali, da je Kočevska premalo. Koliko krajev je še z Zagrebom »v ozkih turističnih zvezah«, še v ožjih kot Kočevje — zakaj bi po tem takim tudi drugod ne obstajale take pobožne »želje«? Prav tako ni nič težkega »ob vsaki priliki« rabiti ime dr. Vladka Mačka za ščit, za katerim se pogosto skriva vse kaj drugega kot pravi hrvaški narodni interesi. H koncu pa še tole prizadetim na uho: obstoji pa resnično neka prav določena želja in terjatev, da bi se namreč čimprej vrnili v Slovenijo oni kraji ob Kolpi, ki so bili vedno slovenski, a so ob izločitvi čabrskega okraja iz »dravske banovine« proti vsemu naravnemu tudi pripadli pod »savsko«!

Še o dr. Pucu, bojevniku za svobodo

V letošnji 35. številki smo na kratko predstavili slovenskemu svetu najnovejšega bojevnika za svobodo dr. Puc. Mi, ki se bojujemo za pravo svobodo slovenskega človeka in slovenskega naroda, imamo ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, da si ogledamo vsakogar, ki bi hotel stopiti v vrste bojevnikov za demokracijo in svobodo. Zato smo tudi pri dr. Pucu tako storili. Pa smo našli na njegovi svobodoljubni zastavi dovolj madežev. Kajti dr. Puc je vneto služil vsem nasilnim jugoslovenskim režimom, pomagal je »delati« znamenite petomajske »svobodne« volitve, in tako naprej.

Dr. Pucu se ta naš sestavek o njegovi svobodoljubnosti ni dopadel. To razumemo. Mi ga navsezadnje tudi nismo napisali zato, da bi se mu dopadel. Napisali smo ga, ker je bilo tako res in ker si hočemo biti na jasnem in čistem glede vseh tistih, ki delajo zoper svobodo, kadar imajo oblast, in pišejo zanjo, kadar so ob oblast.

Ker pa se torej dr. Pucu ta sestavek ni prav nič dopadel, je napisal ali dal napisati za svojo »Slovensko besedo« odgovor nanj.

Človek, ki logično misli in umuje, bi pričakoval, da odgovori Puc na tisti poglaviti očitek, ki je zvenel že iz naslova našega sestavka, da namreč ni on nič kaj preveč upravičen, riniti se v vrste bojevnikov za našo demokracijo in svobodo, ko pa je bil v vseh strankah, ki so svobodo teptale, in ko je služil vsem režimom, ki so nam jemali najosnovnejše državljanske in demokratične pravice. Zlasti očitek, da je služil režimom, ki je spravil zastopnike dveh državnih narodov od treh

v ječo in konfinacijo, je bil po eni strani dovolj razločen in po drugi še bolj hud, da bi se ga bil kot najnovejši bojevnika za svobodo le moral dotakniti, tem bolj, ker mu uide kot pravniku biti znano, da so bile te stvari celo v smislu diktaturnih zakonov popolnoma protizakonite.

Toda — v tako kočljive stvari se dr. Puc ne spušča. Polovico svojega odgovora je rajši posvetil naši oznaki, da je bil on imenovan občinski predsednik in ban, češ da ga je šestojanuarski režim le »pustil na mestu ljubljanskega župana« (prav: občinskega predsednika) in da so bili doslej še vsi bani imenovani. Kakor da bi bila ležala teža naših očitkov na tem prilastku! In kakor da bi bila med imenovanjem in »puščanjem na mestu« kaka načelna razlika! Drugo polovico odgovora pa polni precej oguljeni argument o vrlem liberalcu in porednem klerikalcu, argument torej, ki je živél od njega »Slovenski narod« in njegovi bolj ali manj legitimni vrstniki in nasledniki nekako dvoje pokolenj. Tak hudoben mednarodni klerikalec in Avstrijec da je bil torej edino sposoben dvomiti nad njegovim bojevništvom za slovensko svobodo.

Mi ne bomo sledili dr. Pucu na slepi tir, na katerega hoče zapeljati voz te kočljive polemike, da bi se ognil razravnavi o svoji dejavni svobodoljubnosti. Zato mu tudi ne mislimo dopovedovati, da prav pisec tistega sestavka ni bil nikoli klerikalec in avstrofil. Za popolnoma drugo stvar namreč gre. In na to dr. Puc ni odgovoril, ker ni vedel kaj odgovoriti.

Samo Pucovo politično sliko hočemo h koncu nekoliko spopolniti. V isti številki se v uvodniku hudo zavzema za zmago zdrave pameti in demokracije. Namreč dr. Puc, petomajski dr. Puc. Pa grmi zoper fašizem. Namreč dr. Puc, tisti, ki je slavil Jevtičeve fašistične vladne načine in delal njegove jugoslovenske volitve.

Takole piše dr. Puc: Objektivnega poročanja ni več. Neodvisnih listov ni, ker so vsi zatrti, odnosno kupljeni. Vsa poročevalska služba je v rokah vlade, ki ne da, da bi se izvedela resnica. Le tako je mogoče, da narod veruje v neprestana izzivanja s strani drugih držav, le tako je mogoče, da se je Češkoslovaška v vsej nemški javnosti zaznamenovala kot neizprosni sovražnik Nemčije, ki predvsem zatira nemško narodno manjšino.

Iste pojave vidimo v vseh drugih fašističnih državah. Fašistično roko smo videli v Španiji, v Iraku, v južnoameriških državah, v Avstraliji, v Palestini. Kjer so nemiri, povsod so zraven isti imperialistični netilci. Kajti, seveda, Živkovičev in Uzunovičev in Srškičev in Jevtičev režim, ki so bili dr. Pucu vrh političnega spoznanja — ti niso imeli poročevalske službe v svojih rokah, ti niso poznali cenzure in kar je še podobnih naprav za omejevanje tiska, svobodno se je lahko pisalo pod njimi, kako je Slovenija zastavljena, kako plačujemo čedalje več in dobivamo čedalje manj, niso odpravili slovensčine na drugo mesto — ne vsega tega ni bilo pod njimi!

Kako bi jim bil sicer služil dr. Puc, svobodoljubni in demokratično misleči dr. Puc!

Čudežna jetra

Minulo nedeljo se Ljubljančanom še sanjalo ni, da so dečki, ki izpred Kreditne banke občudujejo mogočnega železnega žerjava na nasprotni strani, »vojska jugoslovenskih naprednih fantov«. Po znakih na prsih so jih imeli za izletnike kake obrtno-nadaljevalne šole na deželi, ki so izkoristili znižano voznino in prišli v Ljubljano na velesojem. Dečki bi bili še radi gledali, pa je prišlo po velje: Ala, naprej! In so jo mahnil naprej po dva in dva proti Kazini. Biti jih je moralo kakih osemdeset.

Naslednji dan pa je razodelo »Jutro« strmečim Ljubljančanom, da je to bil »zbor mlade vojske JNS«, ki je prišla v Kazino poslušat Banjanina, Kramerja, Pucelja in druge gospode takih vojskih trum. Pa en tisoč pet sto mladih vojščakov pravi da je bilo. Šment, kdo bi si bil mislil, da jih je bilo toliko. Pa jih je že moralo biti, če so napejlali zvočnike celo v sobe zraven velike dvorane in so pristeli k udeležencem tudi nič hudega služeče goste spodaj v pivnici in kavarni. Škoda, da je deževalo, potem bi jih bilo še več.

Na dnevnem redu so bile po »Jutru« — »viharne in navdušene ovacije navzočim članom vodstva JNS« in, kakopak, »ploskanje in odobravnje predloženi resoluciji«, katere zadnja točka »poziva vso nacionalno mladino, da se združi v močno enoto nepomirljivih borec za nacionalne ideale.« Popoldne je rekel eden udeležencev na velesojmu: »Pervnega gospona (Banjanina) nisa nič zastopa, je tak čudna guča. Gospod Pucelj so pa reka, da morma vkup deržat.« Tistega o poštenosti, ki je Pucelj govoril o nji, si fant očitno ni nič zapomnil.

Ali nesreča nikoli ne počiva, pride pa gotovo, če je smola zraven. In te je imelo »Jutro« v tork nič koliko. Njegov fotoreporter je bržčas napačno razumel tisti del resolucije, ki poziva na združenje »v močno enoto«, pa je združil dve enaki sliki zborovalcev v dvorani v eno samo, tako da je »vojsko naprednih fantov« podvojil. Ni treba drobnogleda, že s prostim očesom se vidi, da je »Jutro« število udeležencev svoje »fantovske voj-

ske pomnožilo z 10, t. j. od 150 na 1500. Zadevščina je tako očitna, da škoda vsake nadaljnje besede zaradi nje.

Če šteje »Jutro« vsakega že precej priletnih mož za najmanj 10 fantov, bi račun bil komaj pravi. Star kmečki pregovor pravi, da ima mož, ki je pokopal že tri žene, bela jetra. Takih dedcev se brani še vsaka vdova, pa najsi je še tako trden in močan. Če dela »Jutro« po tem merilu in šteje vsakega svojih priletnih pripadnikov za najmanj tri take može, no, potem ima prav. Toda potem mora to tudi povedati, da se bo vedelo, da ima sleherni pripadnik JNS troje belih jeter.

S tisto sliko je dobila dvorana, ki je imela do zdaj le enega, dva lastenca. Enega bodo lahko prodali, ker sta dva za tako dvorano preveč. Bo dobiček vsaj na to stran.

Ob zaključku je predsedujoči inž. Rus vojsko, ko se je ta dovolj navdušila in naploskala, še oborožil in poučil, da naj se »bori s krepkšimi argumenti, kakor so kamenje in gnila jajca«, namreč »z mečem duha«. Nato so odpustili fante — s praznimi nožnicami...

Taka je bila tista reč. Kaj več o njej povedati se res ne da.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in nrvnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«.

Jelen-milo in moka-vreče

»Agraria« v Triglavski ulici v Ljubljani prodaja poleg moke tudi vreče od moke, t. j. vreče, v katerih je bila moka. To nam oznanjuje na oglu Tyrševe ceste in navedene ulice nameščena tablica z besedilom: »Jugo-Agraria, družba z o. z. — MOKA-VREČE«. Kdo se ob tem kinzarskem napisu ne domisli klavnega Jelen-mila, riž-kaše, rim-pape in pa ljubljanske šlafsrajce in biksškastle?*

V vseh slovenskih slovnica od Kopitarjeve (1808.) do 4. natiska Breznikove (1934.) beremo, da se razne nemške zloženke slovenijo s predlogi (od, za, na...), n. pr. obroč od pinje = Butterfaßreif, ključ od vinske kleti = Weinkellerschlüssel i. dr. In tako pravimo tudi vreča od moke = Mehlsack.

Po prevratu pa so začeli neki ljudje pisati predlog od v takih zvezah, kjer ga ne rabi Slove-nec, pač pa Srb (in ta menda po nemškem kopitu — tako prejemo nemške dobrote po belgraj-skem, novosadskem in subotškem posredovanju). Vsak dan beremo n. pr.: kateri od vas, eden od njih (sl.: izmed), to je od nujne potrebe, od velikega pomena, kar je od vrednosti, izum od ogromne koristi, vas od 16 hiš, fant od 12 let; za ceno od 50 din, prstan od zlata, denar od srebra, venec od trnja, oproščen od šolnine, osvobojen od sužnosti, posoda od lesa itd. Vse to je nemško in srbsko — slovensko pa ne!

Kdor posnema v slovenski sintaksi uradno srbsčino, posnema s tem nemščino. Pred prevratom smo splošno pisali: uradnik se upokoji, naredba se razveljavi, zakon se uveljavi; zdaj pa pri raznih uradih kvarijo slovenščino z dobesednim prevajanjem takihle (na videz) srbskih, v resnici pa nemških rečenic: činovnik se stavi u stanje mira, uredba (!) se stavi van snage (»außer Kraft setzen«!), zakon stupi u snagu (»tritt in Kraft«) itd.

Če iščeš izrazov v srbskih besednjakih, moraš biti pripravljen, da poberš poleg ruskih in cerkvenoslovanskih tudi več ali manj osmanskih, madžarskih (novo)grških, nemških in italijanskih besed. (To se je primerilo Erjavcu, ki v prirodopisu ni maral n. pr. štoklje in je rajši vzel izraz štrk, ki je tudi nemškega izvora, ali ga rabijo srbohrv. knjige.) — V treh letnikih »Državnega almanaha« (med leti 1920. in 1930.) je mnogo večjezičnih reklam, ki ostro razločujejo srbsčino od hrvaščine. Izpisal sem si: hrv. šečer od slada — srb. (s cirilico) male-šečer; uzorak — mustra; stolarija — tišlerija; tračnica — šina; pozornica — bina; pusten — filcan; tvornica — fabrika; tkalnina — štof; ogrlica — kragna; okvir — ram; kotarica — korpa; igračka — špileraj; konobar — kelner; rublje — veš; pralja — vešerica itd. itd.

Usojam se javno vprašati, ali je pošteno, če trdi privrženec tega žargona (v letošnjem »Vremenu«), da ima slovenščina za bolgarsko besedo kljuka, srb. ogovaranje, dalm. žuganje, hrv. smradanje, bos. olajavanje le nemški izraz »tračera«?! (To je utegnili slišati neznan kramljač od kake »moderne« ženske v Ljubljani.) — Naj mi bo dovoljena še ena opazka. Uradi v Sloveniji bi morali imeti za prevajanje srbskih zakonov, naredb, odlokov, dopisov itd. ljudi, ki znajo oba jezika dovršeno. Da nimajo povsod takih prevajalcev, je razvidno iz mnogih napačnih prevodov. Pogosto pustijo tak tolmač srbski izraz neprevedenega, ker

je enak kaki slovenski besedi, a pomena se ne krijeta popolnoma. Tako je bil n. pr. v srednješolskih »dijaških knjižicah« v slovenskem prevodu na str. 2. dosti let stavek, kako bo kaznovan učeneec, ki bi ocene »izpisal«. V Karadžičevem besednjaku bi se našlo, da je sh. ispisati = izbrisati, prečrtati (Kangrga-Ristić ima med 9 pomeni na 2. mestu: ispisati = »iz spiska izbrisati«; toda nemški izraz ni primeren.) — Izvirnik se glasi (v cirilici): »Učenik koji bi sam ispisivao... ocene svo-ga uspeha«, napačni prevod pa: »Učeneec, ki bi sam izpisoval... ocene o svojem uspehu.« Sloven-ski dijak se mora začuditi, ko bere, da se izpi-sovanje ocen šteje za greh in zato kaznuje. I. K.

Gradbena mehanika

za šolo in prakso

Spisal inž. Rudolf Škof

Pred kratkim je izšla v slovenščini pomembna znanstvena in učna knjiga že v drugi izdaji: Gradbena mehanika, ki jo je spisal profesor na ljubljanski srednji tehnični šoli inž. R. Škof. Knjiga ima dva dela in obsega 300 strani tiskanega besedila ter 185 strani slik in računov, vse v formatu 19×26 cm; v posebni prilogi »Norme in tabele«, ki obsega 52 strani besedila in tabel, so ponatisnjeni najvažnejši, sedaj veljavni predpisi o statiki, ki so bili v zadnjih letih razglašeni v uradnih listih naše države.

Knjiga je namenjena v prvi vrsti dijakom tehnične srednje šole, vendar bo pa v prid vsakemu, ki se ukvarja s statičnimi problemi.

V primeri s prvo izdajo so v drugi izdaji nekatera poglavja popolnoma nova.

»Gradbena mehanika« I. del obsega statiko in nauk o trdnosti do všteviš upogibne trdnosti.

»Gradbena mehanika« II. del pričinja z uklonsko trdnostjo in obravnava v nadaljnjem ecentrično obremenitev, vetrni, vodni in zemeljski pritisk, stabilizacijo opornih zidov, tovarniških dimnikov, lokov, obokov in okvirov, predalčne konstrukcije, lesene konstrukcije za večje razpetine, Ritterjevo metodo za nepretrgane nosilce in pre-mično obremenitev z vplivnicami.

Praktičnih primerov ne manjka, kar je zelo važno za lažje razumevanje teorije.

Kar moramo pri tej knjigi še prav posebej poudariti, je to, da je izdal pisatelj knjigo v slovenščini. Kajti navzlic temu, da se poučuje gradbena mehanika tako na srednji tehnični šoli kakor na tehnični fakulteti v Ljubljani, so drugi bolj »praktični« pisci izdajali podobne stvari v srbohrvaščini. Vrazovstvo!

Inž. Rudolf Škof se ni ustrašil ne dela ne stroškov. Zaupal je vase, zaupal tudi v svoj narod. Pokazal je pot, ki naj hodi naša znanost po njej. Dragoceno, obsežno, izvirno znanstveno delo je izdal v slovenščini. V samozaložbi.

Prepričani smo, da bo imela njegova delavnost, iniciativnost in njegov pogum dober odmev. Odmev, kakor ga tako delo zasluži.

Knjiga se naroča pri pisatelju. Stane broširana 360 dinarjev, vezana pa 400 dinarjev. Glede na zunanjo opravo knjige in številne slike se mora šteti cena za razmeroma nizko.

Pravica v državljanski vojni

Pod tem naslovom poroča »Oeuvre« z dne 8. 9. 1937 na podstavi posameznih vesti uradnega glasila oblasti generala Franca o današnjem stanju v zavzetem glavnem mestu Baskov; največja rubrika v tem listu z imenom »Gaceta del Norte« je tista, ki prinaša obsodbe izrednih sodišč za »očiščenje baskijskih pokrajin«.

V devetih sejah je tako sodišče v Bilbao-u izreklo 63 smrtnih kazni, 51 dosmrtnih ječ, 1 dvajsetletno, 1 šestnajstletno, 36 dvanajstletnih, 9 šestletnih, 18 enoletnih ječ ter 7 šestmesečnih zaporov.

Za kakšna dejanja obsoja tako sodišče na smrt?

Nekaj zgledov: Obsojeni so bili na smrt: Časnikar Melchior Jaureguizar, ker je bil zaposlen pri dnevniku La Tarde (Gaceta z dne 18. 7. t. l.) — Demeter Lecumberri Basturia, gostilničar, ker so jedli pri njem udi baskijske vlade (Gaceta, 20. 7. t. l.) — Cestar (v sv. pismu bi bil to cestinar) Buenaventura Zaldivar, ker se je prostovoljno prijavil ljudski fronti v Arcenieg (Gaceta z dne 25. 7. t. l.) — Karmelit pater Aranguren, ker je propagiral baskijsko prepričanje in pridigoval baskijskim miličnikom (Gaceta z dne 1. 8. 1937).

Državni pravdnik generala Franca je dne 16. julija t. l. zahteval: proti duhovniku Manuelu Lladu-u Arzuasti smrtno kazen, proti duhovnikom Nemesio Gallastegua, Federico de Zorrozu, Santos de Arana in Juan Zabaleta ječo 30 let, proti duhovnikom Federico Orbea in Ignacio Menaca ječo 12 let.

Isti državni pravdnik je zahteval dne 31. 7. t. l. proti patru Leonu Aranguren-u smrtno kazen, proti patrom José Sotero, Eugenio Legara in Vicente Batiz dosmrtno ječo, proti patrom Justo Atucha, Lino Aquesolo in Angel Iturbe kazen ječe 12 let in 1 dan; proti patru Domingu Aguirre pa ječo 6 let in 1 dan. V obeh primerih se je naslanjala njegova obtožba na simpatiziranje teh duhovnikov in redovnikov z Baski in na njihovo službovanje med

baskijskimi »gudari« (katoliški vojaki baskijske vlade), ki so jim bili — spovedniki.

»Oeuvre« končuje svoje poročilo s pozivom na kardinala Goma, primasa Španije, ki stoji na Francovi strani. (Priobčil dr. I. Š.)

V imenu patriotizma...

Tednik »Šumadinsko javno mnenje«, ki izhaja v Kragujevcu, piše o tako imenovanem patriotizmu: Patriotizem, nacionalizem — besede, ki jih slišimo vsak dan po radiu, beremo v listih, knjigah itd. Zlasti jih mnogo rabijo premožni ljudje in ljudje na položajih.

V imenu patriotizma davijo srbsko, hrvaško in slovensko domoljubje; v imenu patriotizma se znižujejo že tako borne plače nižjih uradnikov; v imenu patriotizma se dejansko povišujejo davki ljudstvu; v imenu patriotizma se razglašajo ljudstvo za »nedoletno«; v imenu patriotizma se govori, da »politika in resnica ne stanujeta pod eno streho«. V imenu patriotizma se obsoja lačen ubožec, ki je ukradel kruha ali butaro drv, na leta in mesece zapora, a tisti, ki je ukradel, oropal milijone, se obsoja malo več, ali pa se izpušča kot nedolžen; v imenu patriotizma se plačujejo strahovito borne mezde delavcu, a če hoče delavec večjih, se v imenu patriotizma strelja nanj; v imenu patriotizma so velikanske cene monopolnih predmetov, velikanske cene industrijskih izdelkov, — iz vsega tega velikanski dobički bogatinov; v imenu patriotizma je prepovedana svoboda in znanost — omika ljudstva — prepovedujejo se časniki, obzorniki, knjige, društva, predavanja itd.; v imenu patriotizma se ne sme govoriti o milijonskih aferah; v imenu patriotizma ne sme biti smrtna kazni za korupcijo; v imenu patriotizma je prepovedano govoriti resnico o revščini, lakoti in nesreči med ljudstvom; v imenu patriotizma je prepovedano govoriti o zdravilu za vse te nesreče — politične in gospodarske; v imenu patriotizma je prepovedano kritizirati red in vladavino in kar ni nič prida.

»Šenčurski dogodki«

V založbi Tiskovnega društva v Kranju je izšla izpod peresa dekana Matija Škerbca kot ponatisk iz »Gorenjca« knjiga pod gorjim naslovom, ki obsega 255 strani in ima tudi več ilustracij. Šenčurski »dogodki« in njihovi nasledki so znani širom po Sloveniji. Pisec se bavi najprej z ozadjem šenčurskih dogodkov, nato z dogodki samimi, s preiškovalnim zaporom, razpravo pred državnim sodiščem v Belgradu in zaporom v jetnišnici v Sremski Mitrovici. Skoraj zanimivejša od teh so srečanja pisca v zaporih z raznimi političnimi osebnostmi, med drugimi z dr. Vladkom Mačkom v Sremski Mitrovici, ki je tudi tam odsedel zapor in je za svoj god leta 1933. prejel okrog 2000 pisem in dopisnic iz vse Jugoslavije. Eno najzanimivejših je poglavje »V kaznilnici«, ki ga navajamo v izvlečku.

»Nekaj tednov po dohodu v Kustodijo (Custodia honesta) v jetnišnici me je pričelo grlo zelo boleli. Pokličem zavodnega zdravnika, ki mi pravi: »Gurgajte, gurgajte...« Pa sem grgal nekaj mesecev, a bolezen se je vedno slabšala, tako da nisem mogel skoraj nič več govoriti. Pokličem iz bolnišnice primarija dr. Lužanina, ki se je zelo zanimal nato za mojo bolezen, nazadnje mi je dal spričevalo, da bi bilo potrebno zdravljenje pri specialistu. Na podlagi tega spričevala bi me bili morali po zakonu pogojno izpustiti iz zapora. Ministrstvo pravosodja je že določilo, da more okrožno sodišče v tem smislu ravnati. Sodišče pa je zahtevalo še preiskavo od uradnega zdravnika v kaznilnici. Da se dožene, ali je potrebno zdravljenje po specialistu, sem moral v bolnišnico, ki se nahaja v veliki kaznilnici onstran železniške proge. Tako sem imel čast in priliko spoznati tudi ta zavod.

... Nekako tesno ti postane, ko prestopiš prag kaznilnice. Povsod opazuješ življenje, ki ni življenje... V Kustodiji nismo tako hudo občutili zapora, v kaznilnici sem šele videl, kako težka je nečastna kazen v kaznilnici, kjer si je — številka.

Ko pridem na hodnik in je odšel moj sprem-ljevalec v pisarno, sem videl skozi okno, ko so šli ravno politični kaznjenci — komunisti in Hrvatje — iz sprehoda v svoje celice. V četverostopu so počasi, z ubitimi koraki prihajali v poslopje. Vsem se je brala na obrazu utrujenost in izčrpanost. Težak vtisk je napravilo name posebno to, da so vsi imeli tiste značilne »robijaške« uniforme. Tako bi bili tudi mi preoblečeni, če bi ne bili dobili ugodnosti Kustodije.

Ko tako zrem skozi okno, pride mimo stražnik, pa me nahruli prav prostaško: »Ni dovoljeno gledati skozi okno!«

Nato opisuje svoj prihod v kaznilniško bolnišnico in življenje v njej. Po 6. uri zvečer postane »tiho in mrtvo« v tem jetniškem mestu. To je ponoči pravo mrtvaško mesto. Le ropotanje električnih strojev se sliši daleč naokrog, sicer pa je vse tiho kakor v grobu.

Potem pripoveduje, kako ponoči straže »z nekim divjim glasom vpijejo, kakor da bi v gozdu klical ubarica pokoj.

Okrog kaznilnice se vije visoko obzidje, na tem so v čuvajnicah stražniki, ki ponoči in vsake četrt ure tako kličejo, da vrše s tem medsebojno

* Ljubljanski meščakelj ni nič hujski od tehle moka-vreče.

nadzorstvo in se varujejo spanca. Čez zid je ponoči nemogoče priti; kdor bi poskusil, bi tvegval svoje življenje.

Vse vzdušje v kaznilnici se mi je zdelo skoraj neznosno. Že drugi dan sem prosil, naj me pošljejo nazaj v Kustodijo, kjer se sam morem tako zdraviti, kakor sem se tam... (V knjigi ni podčrtano.) Tretji dan smo zopet pobrali šila in kopita, pa me je peljal žandar skozi vse mesto z nasajenim bajonetom nazaj v Kustodijo.

V poglavju »V nesvobodno svobodo« opisuje avtor svojo vrnitev v domovino po prestani kazni. Navadne zločince so izpuščali, njega je pred vrati sprejel policaj. Začel se je križev pot od postaje do postaje. Sam je moral nositi stroške za policijsko spremstvo z brzovlakom, drugače bi trajala njegova pot do Ljubljane štirinajst dni. Tak protipostavni in nekulturni način postopanja s političnimi jetniki je uvedel nacionalni režim!

Obsodba v šenčurskem procesu se je glasila na zapor — custodio honesto — časten zapor —; če bi bila izrečena na robijo, potem bi bila videti knjiga še vse drugačna. Zanimiva je in kruta obtožba obenem, pa vredna, da se prebere.

Mali zapiski

Prepovedani časopisi

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti tele časopise:

1. »Nova knjiga, mjesečnik za socialna pitanja«, št. 2 I. letnika,
2. »Glas omladine« št. 4.,
3. št. 5-6 mesečnika »Savremeni hrvatski medicinar«.

Vsi ti časopisi izhajajo v Zagrebu.

Vodilni angleški list o Masaryku.

Ob Masarykovi smrti obžaluje angleški list »Times«, da je postal prepozno v svojem življenju predsednik in da tako ni še bolj vplival s svojo modrostjo in zmernostjo na svoje rojake ter svoje zaveznike in sosede. K temu pristavlja tele resnične besede:

»Pa tudi tako je njegovo delo neizmerno za lastno deželo, ki je navzlic svojemu mešanemu prebivalstvu in svojih nevarnih meja postala in ostala najbolj cvetoča, demokratična in zakonita država med vsemi nasledstvenimi državami.«

Uspeh Slovenca v tujini

Poročilo v zadnji številki o velikem uspehu mladega slovenskega virtuoza na violini Slavka Skorpika popravljamo toliko, da je koncert priredil on sam in tudi sam nastopil na njem. Strokovna kritika je soglasno izrekla priznanje ne samo njegovim velikim umetniški sposobnosti, ampak je poudarila tudi nenavadno obsežnost težkega sporeda.

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Cigarete so iz Cerberusa v veži Črnega kabineta naredile pohlevnega bernardinca. Sicer je pa mož bil eden izmed tistih Dunajčanov, ki ljubijo chic in dajo vse za svojo všečnost. Dunajski izvoščiki na primer so bili v tem pogledu svetovno znani. Domači časopisi so pazili nanje kot na punčico svojega očesa. Prezrli niso nobene fijakarke obletnice, sleherno so ovekovečili s prikupno sliko in gorko besedo. Te hvalevredne navade so se po vojni nalezli tudi slovenski listi in jo raztegnili še na druge stebre naroda. Razen fijakarjev, hišnikov, branjevcev in drugih so zlasti dunajski peki in mesarji vzorec za sebe, ki se ne da ponarediti. Nekoliko so jim podobni edino Bavarci.

Lepo izbočen trebuh, ekvator prepasan z močno verigo, obteženo z različnimi obeski, najraje s čekani merjasca. Po sredi glave gladka preča s koketnimi polkrogi na čelu, izza ušes drzni, do ličnic segajoči zalisci, obraz dobrodušen, rejeni trup v bokih legak, korak zabojec se na valček. Ob nedeljah črna salonska suknja, prekratke hlače in polcilinder na poskok. Od Nemcev drugod se razlikuje Dunajčan tudi po svoji družabnosti; rad prisede in takoj začne z besedo. Slovenci predvojnemu Dunajčanu niso bili neznani, poznali so jih zaradi kranjskih klobas, ljubljanskih viržink in neomajne zvestobe do cesarja.

Posebnost Dunaja so bili tudi štriciji in platenbruderji (Strizzi, Plattenbruder); slednji so bili nekoliko v sorodu s pariškimi apaši. Drugače temna družba, so bili ob vsakokratnih volitvah najzvestejši privrženci krajevnih mogočnikov. V Hernalsu so imeli celo svojo rezidenco, znano pod imenom »Tscherna Hora«. Bog ve, zakaj so jej dali to ime. Mnogi udje številnih odposlanstev, ki so prihajala na Dunaj za blagor domovine, so jo poznali nič manj kot cerkev sv. Stefana ali cesarski dvorec. Le bahali se s tem niso preveč javno. Štriciji in platenbruderji so se odlikovali z vitko rastjo in eleganco, da jih je bilo lahko zamenjati z mlajšimi dvornimi svetniki.

Vzorec dunajskega človeka je nekaj tako posebnega, da še znameniti avstrijski krvnik Josef

Klasična jugoslovenščina

V 7. številki letošnjega »Frizerja«, ki izhaja v Zagrebu, beremo naslednji oglas: »Prvovrstna brijačka i frizerska radnja, ki se nalazi na najboljem mestu, se radi bolesti daje v najam ali v nakonto. Upitati se je na Engelbert Franchetti, frizer — Ljubljana — Dravska banovina.« Avtorju in listu pristržno čestitamo! Ko se bo nekoč govorilo in pisalo samo še po jugoslovensko — oh, kako težko čakajo na to razni Engelberti in seveda tudi mi! — se bo navedeni oglas bliščal med prvimi spomeniki jugoslovenščine, in profesorji bodo z njim mrcvarili študente nekako tako, kakor nas dandanes z Brižinskimi spomeniki.

Značilno

Zadnji čas je mnogo v rabi beseda »piratstvo«. Na konferenci sredozemskih držav v Neyonu sta zunanja ministra Anglije in Francije, Eden in Delbos, označila napade na mirne trgovske ladje na Sredozemskem morju za piratstvo. Pirat pomeni v slovenščini morski ropar. In dasi so dejanja na Sredozemskem morju označena z najodločilnejše strani za piratska, stavlja vendar nekateri rimski in milanski listi to besedo med ušesca...

Odkritje spominskega stebra pisatelju dr. Ivanu Tavčarju

Dne 19. septembra t. l. bo pred rojstno hišo pisatelja in politika dr. Ivana Tavčarja v Poljanah nad Skofjo Loko odkrit spominski steber s pisateljevim bronastim poprjem. Pobudo za postavitve spominskega stebra je dala pred leti Slovenska Matica, izvršitev pa so omogočili s svojimi pri-

spevki poleg Matice predvsem mestna občina Ljubljanska, odvetniška zbornica in Ljubljanska kreditna banka. Spominski steber bo postavljen po zamisli prof. arhitekta Plečnika, pisatelj portret je izdelal akad. kipar Božidar Pengov.

Spored odkritja dne 19. t. m. je naslednji: Ob 3/4 na 9 dopoldne poklonitev na grobu pisatelja dr. Ivana Tavčarja na Visokem. Ob pol 10 dopoldne sprejem gostov v Poljanah, ob 10 dopoldne služba božja v župni cerkvi, ob 11 slavnostno odkritje spominskega stebra pred Tavčarjevo rojstno hišo. Udeležence pozdravi poljanski župan Ivan Debeljak, nato govori uvodno besedo predsednik Slovenske Matice dr. Dragotin Lončar, slavnostni govor pa ima slovstveni zgodovinar prof. dr. Anton Slodnjak. Sledje pozdravi zastopnikov raznih kulturnih društev, petje, poklonitev vencev. Udeleženci naj pridejo k odkritju v civilnih oblekah.

Vabimo vse, da se slavnostnega odkritja udeležite ter počaste spomin velikega slovenskega pisatelja in zaslužnega politika dr. Ivana Tavčarja.

Razgovor v vozu ljubljanske električne cestne železnice

Sprevodnik zakliče: »Tobačna tovarna!«

Natrkan dobrovoljček z Viča glasno: »Cigarfabrika se reče! Saj smo Kranjci!«

Zagrenjen višji državni upokojenec v zelo ponošeni obleki s trpkim glasom: Ni res! Fabrika duvana je napisano na plošči z državnim grbom ob vhodu v poslopje!« V.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico Ljudsko knjižnico Zbirko domačih pisateljev Zbirko mladinskih spisov

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Lang ni mogel prikriti svojega dunajskega domovinstva. Kaj čuda potem, da so se ob njegovi smrti pred leti razpisali o njem vsi avstrijski listi s toplim občutjem. Bilo je razumljivo, da se jim je pridružilo tudi več slovenskih časopisov. Stara ljubezen če ne gori, pa tli; nauk o dednosti, da jabolko ne pade daleč od drevesa, se je vsaj tukaj izkazal kot pravilen. Nekaj je nemara vleklo tudi, ker je Lang bil nekak odblesk nekdanjega cesarskega Dunaja. Po svojem poklicu je vsekakor predstavljal simbol pokojne Avstrije, saj je, kakor se dandanes reče, po službeni dolžnosti zavijal vratove vsem enako ljubeznivo: Slovanom nič manj ko Italijanom in celo svojim rojakom. Njegov položaj ga je tudi sicer dvigal nad vse ostale državljane, saj je v vsej državi bil zraven cesarja samo eden. Delež slovenskih listov ob njegovi smrti je lahko bil obilnejši tudi zato, ker Lang ni bil ne pesnik ne pisatelj, pa se ni bilo bati zamere na nobeno stran.

Tak mož je hvaležen spomin pri Slovencih tudi zaslužil. Kajti bil je resnično dostojen gospod, ki je vedel, kaj se spodobi. Pripovedujejo, da je imel talent za pero in se je, kadar je govoril, tikal tudi s Pegazom. Ali on je živel le za svoj zvišeni poklic; ni mu bilo do umetniške slave, ni se maral enačiti z Neronom. Snovi bi bil imel dovolj iz svoje krvave prakse; toda je dvomil, da bi ta bila pripravna za mehko dunajsko dušo. Opevati Dunaj in svoje rojake pa ni maral; ni maral priti v sumljivo slavo hinavskega potuhnjencea. Jezditi Pegaza z liro na krvavi vrvi, ne, to se je upiralo njegovemu dobremu dunajskemu okusu.

Peresni patriotizem bi mu bržčas tudi ne bil koristil. Bil je že na najvišji stopnji krvniške hierarhije, ki je imela samo dva klina: enega za rabeljske hlapce, drugega za krvnika. Kot hlapcu bi se mu bilo peresovanje znabiti izplačalo, z drugega klina je pa bila le še stopnja v večnost. Rajši je prepeval v družbi sebi enakih pivskih bratcev. S pleteničenjem domoljubnih verzov bi si ne bil pridobil nič več klientov; tistih, ki jih je imel, pa ni mogel večkrat obesiti, dasi bi jih bil znabiti rad — zavoljo dnevnice. S tem pa ni rečeno, da bi cesarski Dunaj — in še kdo drug — ne bil rad videl koga obešenega tudi večkrat, recimo desetkrat, če bi Lang bil toliko prijazen, da bi obesil devetkrat — zastonj. Pri denarju je bil tudi Dunajskop.

Tako je Lang ohranjen zgodovini kot človek z eno samo dušo. Ta je res da krvniška, je pa kakor čisto vino, ki ohrani glavo zdravo. Brozga naredi iz človeka zver, pa najsi mu krasi čelo venec iz lovorja ali iz kopriv. Če je Lang obesil tu in tam tudi kakega nedolžnega, njegovih rojakov to ni motilo; za te so odgovarjali drugi, in rokavice, ki jih je metal obešencem pred noge. Kaj bi taka malota, ko jih pa pade v vojni še več, toliko, da preštejejo samo pozlačene, sodrgo pa kratko in malo zagrebejo. Po Danteju je v peklju prostora za vse, pa se spodobi, da je med zlatimi tudi kak rabelj. Dante je bil moder mož; rodil se je pravi čas, da je lahko povedal, kako in kaj; danes bi tega ne mogel.

V postranskem poslu je Lang bil obrtnik in navdušen športnik. Najraje je gojil atletiko; mnogo je tudi kegljal. Njegova priljubljenost dokazuje, da so ga gasilci njegovega kraja celo izvolili za svojega stotnika. Po okusu dunajskih gasilcev ne zaostajajo za svojimi tovariši drugod. Pogreb je imel Lang, kakršne imajo pri nas le možje, ki pišejo s kolom. S svojim življenjem je dal mož svetla zgled vsem, ki spletajo vrvi, jih merijo in zadržujejo. Da bi njegovi stanovski nasledniki le hoteli posnemati svojega velikega vzornika — že da jim bo ljudstvo lahko priredilo lep pogreb in napisalo ganljive osmrtnice.

Langa sem videl samo enkrat v življenju. Ob pogledu na Cerberusa v veži Črnega kabineta sem se spomnil nanj, čeravno mu ta ni bil nič podoben. Le njegova prijaznost se mi je zdela langovska. Sem namreč od nekdanj te misli, da so vsi krvniki prijazni, tako rekoč usmiljeni. To jim je gotovo od Turkov. Kajpada ne od današnjih, ampak od tistih starih, ki se o njih bere v pravljicah. Sodobni so pokvarjeni, zato so se umaknili iz Evrope. Občutek imam, da je morala biti smrt pod rokami takega muštarca naravnost sladka, ko je izgovarjal tolažilne besede: Ne boj se, brate; nič hudega ti ne bom storil; samo glavo ti bom odsekal... Tako menda še dandanes govore v Nemčiji, kjer še vedno sekajo glave na turški način. Pač se ni mostu do Bagdada, da bi mogla nova azijska omika po njem. Mladina je povsod napredna — najnaprednejša pri nas začinja govoriti po turško in nositi široke turške hlače.

(Nadaljevanje prihodnjic)